Gayrimüslimlerin Mescidlere Girmesi ve Cevâzî Boyutu

İslâmî hassasiyetlerdeki zayıflamanın günbegün ivme kazandığı, kavram ve mefhumların tam anlamıyla muazzam tebeddül geçirdiği bir evredeyiz. Kimin neyi esas alarak konuştuğunun belirsiz olduğu, ağızdan çıkan dînî görüşlerin hiçbir endazeye tabi tutulmadığı tam bir kaos ve keşmekeş bizimkisi. Ortamdaki cehaletin âlim seviyesine çıkardığı zümreler, uhrevi boyutunu hiç de düşünmeksizin verdikleri fetvalarla toplumda oluşan "fetva varyasyonu"nun ana müsebbipleri sayılabilirler. Hamiyyet-i İslamiyye ve gayret-i imaniyye gibi bulunmaz hazineleri, fikir dünyaları'nın metruk köşesine layık gören toplum önderleri mesabesindeki âlimler, yaşanmaz hale gelen bu içtimaî hayatta artık tuzun dahi kokmaya yüz tuttuğunun habercileri…

İslam toplumunun teşekkül merhalelerinin bidayet mertebesindeki camiler ise, arz ettikleri manzara ve sundukları portre cihetiyle tecrit kampları ve iman zindanlarından farksız durumda… Nebevi tabirle, zahiri manada nihaî şekliyle mamur, manevi anlamda hidayetten son derece mahrum İslam mescitleri, içinde hissizce kılan musalliler ve içinde ruhsuzca kılınan namazlardan son derece müşteki vaziyetteler. Konumuz itibarıyla buna siz bir de Gayrı Müslimlerin mescitlere girmesi gibi bir meseleyi ilhak ederseniz sonuç artık problem kumkumasından farksız hale geliyor.

İlgili ayet ve Sebeb-i nüzulü

Müslüman olmayan kişilerin Mescid-i Haram başta olmak üzere diğer mescitlere girip- giremeyeceklerini konu edinen ayet-i kerime "Ey İman edenler! Allah'a ortak koşanlar bir pislikten ibarettir. Artık bu yıllarından sonra Mescid-i Haram'a yaklaşmasınlar. Eğer yoksulluktan korkarsanız Allah dilerse lütfuyla sizi zengin kılar. Şüphesiz Allah hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir."[1] Şeklindeki ayettir. Bu ayet üzerinden ilk etapta konuşulması gereken şey ayetin nüzul sebebi olmalıdır. Ayetin nüzul sebebi hakkında müşriklerin Kâbe'ye gelip yemek getirdikleri ve bununla ticaret yaptıkları daha sonraları bundan nehyolununca Müslümanların "Bize nereden yemek gelecek" demeleri üzerine nazil olduğu nakledilmektedir.[2]

Ayette geçen müşriklerin neces oldukları şeklindeki ifade manası itibarıyla muhtelefun fihtir. Katade, Ma'mer b. Raşid ve diğerleri tarafından "neces" kelimesi müşriklerin cünüp oldukları ve gusletmelerinin dahi yıkanmak sayılmadığı şeklinde tefsir edilirken, İbn Abbas gibi müfessirler ise şirk mefhumunun onları necis kıldığı görüşüyle ayeti beyan etmektedirler. Bundan dolayıdır ki Hasen-i Basrî "Herkim bir müşrikle musafaha ederse abdest alsın" demektedir. Her halukarda müşrik olan bir kimseye İslam'a girip Müslüman olduğunda gusül alması vaciptir.

Konu hakkındaki ihtilaf ve görüşler:

Mezkûr ayet üzerinde Ulemanın adedi beşe varan farklı yorumları olmuştur. Birinci olarak Ehli Medine ayetteki mescitlerin tüm mescitlere şamil olduğunu ve müşrik tabirinin de bütün müşrikleri kapsadığını savunmaktadırlar. Zira Ömer İbn Abdülaziz bu ayet-i kerimeyi yazıp işçilerine göndermiş ve bu manayı vurgulamıştır. Ayrıca bu hususta "Allah'ın yüceltilmesine ve içlerinde adının anılmasına izin verdiği evlerde" [3] şeklindeki ayet-i kerime de bu manayı teyit etmektedir. Çünkü müşrik kimselerin mescitlere sokulması bu mekânların yüceltilmesine zıt bir durumdur. Efendimiz Aleyhissalatü vesselam'ın "Muhakkak bu mescitler, bunlarda bevl ve pisliğin bulunması doğru olmaz" [4] hadisiyle "Ben hayızlı ve cünübe mescidi helal kılmıyorum"[5] şeklindeki hadisleri aynı şekilde mescitlere müşriklerin giremeyeceğini destekliyor vaziyettedir. Müşrik kimselerin cünüp oldukları izahtan varestedir.

İmam eş-Şafii ise, ayette geçen "Mescid-i Haram ifadesinin oraya münhasır olduğunu ve gayrısındaki mescitleri kapsamadığını ifade etmektedir. Bununla beraber, ayette zikredilen müşrikler ifadesinin umumunu savunan İmam Şafii, Yahudi ve Hristiyanların Mescid-i Haram dışındaki mescitlere girmesine cevaz vermektedir.[6] Buna delil olarak Efendimiz Aleyhissalatü vesselam'ın müşrik olmasına rağmen Sümame'yi mescide bağladığını göstermektedir. Ancak Ebu Bekir İbn Arabi "Ahkamu'l-Kur'an" ında bu şekilde hüküm veren İmam Şafii'nin ayetin zahirine takıldığını ifade etmektedir. İbn Arabi'ye göre Sümame'nin mescide bağlanması bu ayetin inişinden önce olabileceği gibi Efendimiz'in onun Müslüman olacağını bilmesinden dolayı da olabilir. [7]

İmam Malik, müşrik olan kimselerin hiçbir şekilde ne Mescid-i Haram ve ne de diğer mescitlere giremeyeceğini savunmaktadır. Çünkü illet olarak müşriklerin neces olmaları ta'yin edilmiştir ki bu illet onlardan müşrik oldukları sürece hiçbir zaman ayrılmayacak bir vasıftır. O halde bunların diğer mescitlere girmeleri de caiz olmayacaktır.[8]

İmam Ebu Hanife ise zimmilerin Mescid-i Haram dışındaki mescitlere girebileceğini söylemektedir. Buna göre ayetin iki şekilde anlaşılması gerekir. Birinci olarak ayette geçen müşriklerin, kendilerine Mekke'ye ve diğer mescitlere girmelerinin yasaklanmış olduğu ve zimmetlerinin bulunmadığı müşrikler olduğu söylenebilir. Arap müşriklerinden teşekkül eden bu zümreye ya Müslüman olmaları veyahut da kılıç teklif edilmektedir. İkinci olarak ayetin müşriklerin hac için Mekke'ye girmelerinin yasak olması şeklinde anlaşılması söz konusudur[9] ki bu şekildeki bir yorumun ayetin sebebi nüzulüyle ilişkilendirilmesi mümkündür.

Netice:

Mahza hakikatten mürekkep "Fakih kimse filhakika zamanının fıkhını bilen kimsedir" şeklindeki kelamın fehvasınca meseleyi bir de günümüz açısından, serdettiğimiz görüşler ışığında tahlil edecek olursak bir takım değişikliklerden mecburi olarak bahsetmek durumunda kalmaktayız. Zira ayet-i kerimeden istinbat edilen en müsamahakâr hüküm İmam Ebu Hanife'ye nispet edilmesine rağmen, onun fetvasında yer alan "zimmet" kavramının bu gün itibarıyla mevcudiyetinden bahis yapmamız mümkün gözükmemektedir. O halde bu

gün Müslüman diyarlarında gerek ziyaret ve gerekse farklı amaçlarla gelip, Müslüman mabetlerine giren gayr-ı Müslimlerin durumu ne olmalıdır?

Doğrusu, meseleyi taassuptan uzak objektif bir bakış çerçevesinde tetkik etmeye kalkışırsak yukarıda zikredilen hadisler ve sair kaviller bize gayr-ı müslim kimselerin camilere girmesinin caiz olmadığını değilse en azından ziyadesiyle mahzurlu bir iş olduğunu göstermektedir. Çünkü zaten manevi anlamda yıkık bir vaziyette ifa ettiğimiz ibadetleri, bir de selâtîn camileri başta olmak üzere diğer camilere ziyaret için gelip giydiği kıyafetiyle manevi dünyamızı iyice altüst eden kâfirlerin bu fiilinde hiçbir mahzur olmadığını söylemek ne aklen ve ne de naklen ispat edilebilecek bir dava olamaz. Bir de buna bu günkü Müslümanların gerek tefekkür ve din algısı anlamında ve gerekse fiiliyat anlamında ahtapot misali kuşatma altına aldığı "acziyet" durumunu ekleyecek olursak "âdem-i cevaz" görüşünün ne denli hakikati yansıttığı gün yüzü gibi tebeyyün edecektir. Bu bahsin bu konuyla ilişkilendirilmesi tarafımızdan icad edilen bir şey değildir. Bilakis Ebu Bekir İbn Arabî, "Ahkamu'l-Kur'an"ında bu bahsi, burada aktarmayı münasip ve mühim addettiğimiz bir vakıa ile bitiriyor ve diyor ki:

"Dımeşk'te acayip bir şey gördüm. Camisinin Batı tarafında ve bir de Doğu tarafında Bab-ı Ceyrun denen bir kapısı vardı. İnsanlar bütün bir günde bir takım ihtiyaçları için orayı yol edinir ve oradan yürürlerdi. Zimmi bir kimsenin oradan geçmesi icap ettiğinde, kapıda durur ta ki onu bir Müslüman geçirinceye kadar oradan geçemezdi. Zimmi "Ey Müslüman! Seninle geçmem için bana izin verir misin? Der, O da "Evet" deyince onunla beraber geçerdi. Mescidin görevlisi zimmiyi görüp ona "Dön, Dön! diye bağırınca Müslüman "Ben ona izin verdim" dediğinde görevli onu bırakırdı."[10]

İşte biz buna, İzine hasret çektiğimiz ve gelmesini şu anki halimiz itibarıyla karda açan çiçekler misali hayal ettiğimiz izzet-i İslâm'ın, akıllara bir daha hiç çıkmamak üzere kazınmasını telkin eden vakıa-ı acibe diyoruz…

---

[1] Kur'an, Tevbe 28

[2] İbn Halife Uleyvi, Camiu'n-Nukul fi Esbabi'n-Nüzul, II/106 Yayınevi: Yok 1404 B.1

[3] Kur'an, Nur, 36

[4] El-Beyhaki, Marifetu's-Sünen ve'l-Âsâr, III/369, No: 4958

[5] Ebu Davud, Sünen, Kitabu't-Tahare, Babu'n fi'l Cünub yedhulu'l-Mescid 92, No:232

[6] Kurtubî, el-Cami' li Ahkâmi'l- Kur'an, X/155 Müessesetu'r-Risale, B.1 2006

[7] Bkz. İbn Arabi, Ahkamu'l-Kur'an II/ 469,Daru'l- Kütubi'l-İlmiyye, Beyrut-

Lübnan

[8] İbn Arabi, Ahkamu’l-Kur’an, a.y.

[9] Bkz. Ebu Bekir Razi el-Cessas, Ahkamu’l-Kur’an, IV/279 Daru İhyai’t-Türasi’l-Arabi, Müessesetu’t-Tarihi’l-Arabi, Beyrut-Lübnan 1992

[10] İbn Arabi, Ahkamu’l-Kur’an II/471